

Kommun(er): Uppsala län

Region Uppsala: Hälso- och sjukvårdsförvaltningar

Fastställt av: TL HSVO genom Redaktionsrådet

Datum 2020-03-07

Samtycke, sammanhållen journalföring och informationsöverföring i samverkan

Innehåll

Bakgrund.....	2
Syfte	2
Termer och begrepp.....	3
Omfattning.....	3
Ansvar	3
Genomförande	3
Informationsöverföring med Cosmic Messenger	4
Sammanhållen journalföring	4
Samtycke	5
Menprövning	5
Vid svårigheter att ta ställning till samtycke.....	6
Inhämta samtycke för barn.....	6
Mognadsbedömning för att lämna samtycke.....	6
Loggning	7
Referenser.....	7
Dokumenthistorik.....	7

Bakgrund

Av patientdatalag (2008:355) framgår att vårdgivare kan få direktåtkomst till personuppgifter hos en annan vårdgivare genom sammanhållen journalföring. Även Socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd om journalföring och behandling av personuppgifter i hälso- och sjukvården (SOSFS 2016:40) och Offentlighets- och sekretesslagen (2009:400) regleras journalföring och informationsöverföring.

Sammanhållen journalföring innebär inte att vårdgivarna ska föra anteckningar i varandras journalhandlingar¹, utan ska enbart ge möjligheten att ta del av andra vårdgivares patientuppgifter. Patienten ska informeras och ge särskilt samtycke för sammanhållen journalföring. Särskild rutin för information och möjlighet att spärra uppgifter ska finnas vid enheten. Nationell patientöversikt (NPÖ) är ett exempel på sammanhållen journalföring.

Sekretess gäller inom hälso- och sjukvården för uppgift om en enskilds hälsotillstånd eller andra personliga förhållanden, om det inte står klart att uppgiften kan röjas utan att den enskilde eller någon närstående till denne lider men. Vidare gäller sekretess inom socialtjänsten för uppgift om en enskilds personliga förhållanden, om det inte står klart att uppgiften kan röjas utan att den enskilde eller någon närstående till denne lider men.²

Det råder också sekretess mellan socialtjänst och hälso- och sjukvård och därför är det inte tillåtet med direktåtkomst mellan dessa verksamheter. Det innebär till exempel att kommunens handläggare inom socialtjänsten inte får ta del av uppgifter i en patientjournal genom direktåtkomst^{3 4}.

Region Uppsala har med varje kommun i Uppsala län upprättat avtal om sammanhållen journalföring och informationsdelning genom Cosmic.

Riktlinjen beskriver informationsöverföring⁵ mellan huvudmän/vårdgivare, samt direktåtkomst till publicerad journalinformation via sammanhållen journalföring samt hur samtycke ska hanteras.

Syfte

Riktlinjen utgör grund för lokala rutiner och syftar till att klargöra förutsättningarna för informationsöverföring, sammanhållen journalföring (mellan professioner och vårdgivare) och att det finns samsyn om vad samtycke är samt hur det kan inhämtas och hanteras.

¹ Avsteg från detta sker vid meddelande om dödsfall och framgår av [Läkarmedverkan i kommunal hemsjukvård i Uppsala län](#) samt [Manual för processer och arbetssätt i Cosmic Link och Cosmic Messenger](#)

² 25 kap. 1§ och 26 kap. 1§ offentlighets- och sekretesslagen (2009:400)

³ [Ta del av uppgifter inom socialtjänst. För socialtjänsten. - Socialstyrelsen](#)

⁴ [Ta del av uppgifter mellan vårdgivare. För hälso- och sjukvården. - Socialstyrelsen](#)

⁵ 3 kap 2§ Lag (2017:612) om samverkan vid utskrivning från sluten hälso- och sjukvård

Termer och begrepp

Termerna är hämtade från Socialstyrelsens termbank om inte annat anges.

Huvudman - myndighet eller organisation som juridiskt och ekonomiskt har ansvaret för viss verksamhet

Vårdgivare - statlig myndighet, region, kommun, annan juridisk person eller enskild näringsidkare som bedriver hälso- och sjukvårdsverksamhet

Journalhandling - handling som upprättas eller inkommer i samband med vården av en patient och som innehåller uppgifter om patientens hälsotillstånd eller andra personliga förhållanden eller om vidtagna eller planerade vårdåtgärder

Informationsöverföring – I detta dokument avses överföring av information genom olika former av utlämnande mellan hälso- och sjukvården och omsorgsgivare.

Direktåtkomst - Direktåtkomst är ett sätt att ta del av personuppgifter. Den som har direktåtkomst till någon annans register eller databas kan på egen hand söka efter uppgifter men utan att kunna påverka innehållet⁶

Vårdrelation – I detta dokument avses att en aktuell vårdrelation finns när hälso- och sjukvårdspersonal antingen ansvarar för ett vårdåtagande som innebär vård och behandling av patienten eller planerar, utför eller följer upp vård och behandling avseende den enskilde patienten.

Omfattning

Riktlinjen omfattar all verksamhet där det är möjligt att dela information med hjälp av sammanhållen journalföring eller annan teknisk lösning samt hur samtycke ska hanteras i samverkan.

Ansvar

Varje huvudman, ansvarar för att inom ramen för sitt ledningssystem⁷ ha tydliggjort förutsättningarna för direktåtkomst och hantering av samtycke i samband med sammanhållen journalföring och annan informationsöverföring.

Genomförande

Till följd av att det råder sekretess mellan socialtjänst och hälso- och sjukvård och därav inte är tillåtet med direktåtkomst till varandras journal tydliggörs regler för informationsöverföring i följande kapitel. Det är viktigt för god samverkan att säkerställa samsyn kring vad som kan kommuniceras utifrån sekretess och samtycken för hantering av kommunikation i nytt verktyg för samverkan.

⁶ [Direktåtkomst - övergripande - Socialstyrelsen](#)

⁷ [Ledningssystem för systematiskt kvalitetsarbete SOSFS 2011:9](#)

Informationsöverföring med Cosmic Messenger

Cosmic Messenger är en modul i journalsystemet Cosmic. Cosmic Messenger är Cosmics interna meddelandefunktion. Messenger innebär att ett meddelande kan skickas till en eller flera individbrevlådor eller en enhets funktionsbrevlåda⁸.

Mellan Region Uppsala och socialtjänst

När Cosmic Messenger används för kommunikation då personen inte är inskriven vid slutenvård behöver en sekretessprövning genomföras och dokumenteras innan informationen lämnas ut till och från socialtjänst.

Länkning från Cosmic till Cosmic Messenger till socialtjänst är ej tillåtet då länkning innebär direktåtkomst till en patientjournal.

Mellan Region Uppsala och kommunal primärvård

Inom ramen för Cosmic Messenger tillåts länkning av journalinformation i Cosmic mellan Region Uppsala och kommunal primärvård⁹. Länkningen innebär sammanhållen journalföring och direktåtkomst vilket förutsätter att samtycke inhämtats av den som skickar informationen.

Sammanhållen journalföring

Sammanhållen journalföring är ett sätt för olika vårdgivare att under vissa förutsättningar dela vårddokumentation. Det gör det möjligt för en vårdgivare att via ett elektroniskt system ge eller få direktåtkomst till uppgifter hos en annan vårdgivare. Den sammanhållna journalföringen innebär inte att hälso- och sjukvårdspersonal som arbetar hos en vårdgivare får föra anteckningar i en annan vårdgivares journalhandlingar, utan det är enbart en möjlighet att ta del av andra vårdgivares uppgifter om en patient^{10, 11}.

För att få ta del av en patients journal hos andra vårdgivare krävs att personalen har en aktuell vårdrelation med patienten, att uppgifterna kan antas ha betydelse för vården och att patienten samtycker till åtkomsten. För att överhuvudtaget få göra patienters uppgifter tillgängliga via sammanhållen journalföring krävs att patienterna är informerade om detta och att information lämnats om att patienten kan spärra sina uppgifter.

Informationsplikt

Vårdgivaren är skyldig att informera patienten om sammanhållen journalföring. Informationen kan finnas i kallelsebrev, i väntrum och ges muntligt.

Vårdpersonal ska kunna svara på frågor från patienter om sammanhållen journalföring och möjligheten till loggutdrag och att spärra journalen.

⁸ [Riktlinje Cosmic Messenger](#)

⁹ [Manual för processer och arbetssätt i Cosmic Link och Cosmic Messenger](#)

¹⁰ Avsteg från detta sker vid meddelande om dödsfall och framgår av [Läkarmedverkan i kommunal hemsjukvård i Uppsala län](#)

¹¹ [Manual för processer och arbetssätt i Cosmic Link och Cosmic Messenger](#)

Borttagande av samtycke/spärra information

När Cosmic Link och Cosmic Messenger används för kommunikation då personen inte är inskriven vid slutenvård behöver en sekretessprövning genomföras och dokumenteras innan informationen lämnas ut till socialtjänst se [information gällande Journalen via nätet – För invånare](#)

Samtycke

När det gäller sammanhållen journalföring sker samtycket i två steg. Inledningsvis informeras patienten om den sammanhållna journalföringen och vad denna innebär. Om patienten inte motsätter sig att uppgifter görs tillgängliga i den sammanhållna journalföringen så presumeras ett samtycke. Detta innebär att patientens uttryckliga samtycke inte behövs för att lägga in journaluppgifter i en journal som tillgängliggjorts i ett system för sammanhållen journalföring.

När en vårdgivare däremot ska ta del av patientuppgifter som gjorts tillgängliga av någon annan i det aktuella systemet krävs, förutom att det finns en aktiv patientrelation och att uppgifterna behövs för att ge vård och behandling, att patienten samtycker till att vårdgivaren tar del av uppgifter hos andra vårdgivare. I detta fall är det således fråga om ett aktivt samtycke. Ett sådant samtycke kan avse hela eller delar av de journaluppgifter som finns tillgängliga och det kan vara tidsbegränsat både avseende hur lång tid tillbaka som uppgifter får inhämtas samt hur lång tid framåt som samtycket anses gälla. Samtycke inhämtas antingen inför en kontakt med en vårdgivare, dvs. på förhand, eller i den stund patienten har kontakt med vårdgivaren.

Om uppgifter ska lämnas mellan hälso- och sjukvård och socialtjänst kan det aldrig ske genom direktåtkomst, dvs genom att någon av parterna ges fri tillgång till uppgifter i den andres journalsystem. Däremot är det möjligt att, om patientens samtycke till informationsöverföring finns, lämna ut uppgifter digitalt genom att skicka dessa till den andre parten via Cosmic Link eller Cosmic Messenger eller annan säker överföring.

Innan uppgifter lämnas ut till någon annan ska det vara dokumenterat i den aktuella vårdgivarens journal att samtycke finns för utlämnande av uppgifter mellan hälso- och sjukvård och socialtjänst.

Menprövning

Menprövning innebär att pröva om personuppgifter kan röjas utan att det är till men för den som uppgifterna rör eller dennes närstående¹². Begreppet har en mycket vidsträckt innebörd och tar framförallt sikte på de olika kränkningar av den personliga integriteten som kan uppstå om uppgifterna lämnas ut. Utgångspunkten för bedömningen ska vara den enskilda personens egen upplevelse.

¹² Huvudregeln är att en menprövning ska göras enligt 25 kap. 1 § offentlighets- och sekretesslagen innan uppgifter om en patient får lämnas ut

Menprovningen bör göras av någon som har god överblick över hela situationen. Undantag gäller som huvudregel om patienten samtycker till att uppgifterna lämnas ut. Det gäller dock inte om det finns uppgifter om annan person, till exempel anhörig, i journalen. Då måste vanlig menprovning göras.

Varje vårdgivare är skyldig att ha rutiner för vem eller vilka som har rätt att på vårdgivarens uppdrag fatta ett beslut om utlämnande av patientuppgifter.

Undantag från denna huvudregel gäller om det föreligger uppgiftsskyldighet enligt lag eller om informationsöverföring får ske med stöd av särskild bestämmelse i offentlighet- och sekretesslagen.

Vid svårigheter att ta ställning till samtycke

Enligt Patientdatalag (2008:355) kan vårdgivare ta del av vårddokumentation i system för sammanhållen journalföring när en person är i behov av vård, även vid dennes oförmåga att lämna samtycke. Personens inställning måste ha klargjorts så långt som möjligt och det får inte finnas anledning att anta att hen skulle ha motsatt sig uppgiftsbehandlingen.

Inhämta samtycke för barn

När det gäller barn är huvudregeln att vårdnadshavarna ansvarar för barnet. Det innebär som huvudregel att samtycke inhämtas från vårdnadshavare. Ett barns utrymme att självständigt lämna samtycke respektive neka samtycke beror bl.a. på barnets ålder och mognad. Underåriga kan i vissa situationer vara beslutskompetenta och får då bestämma själva.

En individuell mognadsbedömning¹³ ¹⁴ger svar på frågan huruvida barnet har förmåga att tillgodogöra sig relevant information och överblick av konsekvenserna av sitt beslut.

Mognadsbedömning för att lämna samtycke

Mognadsbedömningen görs för att bedöma den enskildes förmåga att i en specifik situation förstå och kunna ta till sig faktisk information, förstå konsekvenser av att lämna samtycke. Mognadsbedömning måste både innehålla en generell och en individuell bedömning av vårdgivaren.

Mognad och egen förmåga att ta beslut om samtycke ska spegla den aktuella åldern, en förståelse för situationen och en viss självständighet. Praxis i svensk rätt är att barn som fyllt 15 år kan göra en rimlig bedömning av vad samtycket innebär och dess verkan. Då får åtgärder rörande barnet personliga angelägenheter inte genomföras enbart utifrån samtycke av vårdnadshavare och förmyndare¹⁵. Rutiner för dokumentation av mognadsbedömning finns inom respektive huvudman.

¹³ [Bedöma barns mognad för delaktighet](#)

¹⁴ [Barn som söker hälso- och sjukvård – Meddelandeblad \(socialstyrelsen.se\)](#)

¹⁵ [Bedöma barns mognad för delaktighet](#)

Loggning

Det åligger varje huvudman att följsamheten till riktlinjerna är goda genom att systematiskt granska loggar i journalsystemet. Det ska vara möjligt att i efterhand reda ut vilken information som användaren har haft tillgång till, vad som har gjorts och när det har gjorts. Region Uppsala ansvarar för att det finns dokumenterade rutiner för vad som ska loggas och loggarna ska sparas i minst fem år.

Region Uppsala tillhandahåller på begäran från kommunen underlag för loggkontroll. Det är kommunens ansvar att säkerställa att det finns rutiner inom kommunen samt för de aktörer som de har avtal med för att säkerställa systematiskt återkommande loggkontroller.

Region Uppsala utför även regelbundna slumpmässiga loggkontroller. Underlag som tillhör kommunens aktörer kommer att vidarebefordras till ansvariga chefer för de utvalda enheterna för vidare uppföljning.

Avvikelser ska hanteras enligt rutiner om misstänkt dataintrång.

Patienter har möjlighet att följa loggrapporter från 1177.se om vem som tagit del av journaldata.

Referenser

[Patientdatalag \(2008:355\)](#)

[Lag \(2017:612\) om samverkan vid utskrivning från slutet hälso- och sjukvård](#)

[SOSFS 2005:27: Socialstyrelsens föreskrifter om samverkan vid in- och utskrivning av patienter i slutet vård](#)

[Offentlighets- och sekretesslag \(2009:400\)](#)

[Socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd \(HSLF-FS 2016:40\) om journalföring och behandling av personuppgifter i hälso- och sjukvården](#)

[Integritetsskyddsmyndigheten | IMY \(tidigare Datainspektionen\)](#)

[Vårdhandboken - Sekretess](#)

[Bedöma barns mognad för delaktighet – kunskap för socialtjänsten, hälso- och sjukvården samt tandvården](#)

[Information gällande Journalen via nätet – För invånare](#)

Dokumenthistorik

2022-03-02 Nytt dokument Författare: arbetsgrupp i GAP-UL med stöd av jurister Anne Nilsson Region Uppsala, Helena Swahn Uppsala kommun och Nicklas Rydgren Tierps kommun.